

Energie- en CO₂-reductieplan

Versie 13, november 2023

Auteurs

- Rob Boers CSU
- John Bos CSU

Inhoud

Inleiding.....	3
Beleid	4
Energieverbruik en CO ₂ -emissie.....	5
Doelstelling.....	6
Reductieplan - Wagenpark	7
Reductieplan - Energieverbruik op de vestigingen.....	9
Taken en verantwoordelijkheden	12
Rapporteren, evalueren en verbeteren	13
Rapportage	13
Directiebeoordeling	13
Interne audits	13
Bronnen	14

Inleiding

CSU en Tzorg zijn landelijk actief met de specialismen schoonmaak en hulp bij het huishouden. De organisaties hebben hoofdvestigingen in Uden, Amsterdam, Apeldoorn, Barendrecht, Den Haag, Eindhoven en Houten. CSU en Tzorg bieden werk aan meer dan 27.000 mensen en behoren beide tot de grootste organisaties binnen de vakgebieden in Nederland.

CSU en Tzorg passen de internationale richtlijn ISO 26000 Guidance on Social Responsibility toe. Die biedt een kader voor de implementatie van het begrip maatschappelijke verantwoordelijkheid op zeven kernonderwerpen, waaronder het kernonderwerp Milieu

Wereldwijd bestaat er consensus over de bijdrage van de uitstoot van broeikasgassen, als gevolg van menselijke activiteiten, aan de opwarming van de aarde (global warming). CSU en Tzorg zijn zich bewust van het feit dat ook hun bedrijfsactiviteiten bijdragen aan dit verschijnsel. Als verdere verdieping van het kernonderwerp Milieu bepalen CSU en Tzorg jaarlijks de CO₂-voetafdruk van als onderdeel van de certificering voor de CO₂-Prestatieladder.

Dit document beschrijft de CO₂-voetafdruk, CO₂-reductiedoelstellingen en CO₂-reductiemaatregelen van CSU en Tzorg.

Beleid

CSU en Tzorg zijn zich bewust van het effect van de uitstoot van broeikasgassen als gevolg van de bedrijfsvoering. Daarom heeft de organisatie als doel gesteld het energieverbruik te verlagen en de CO₂-voetafdruk te verkleinen. Daarbij ligt de nadruk op:

- Reduceren van brandstofverbruik voor het wagenpark;
- Reduceren van energieverbruik op de eigen vestigingen;
- Bewustwording van eigen medewerkers en hun achterban.

Daarnaast treffen de organisaties, waar economisch verantwoord en operationeel mogelijk, ook maatregelen op andere gebieden binnen de bedrijfsvoering om zo een bijdrage aan de vermindering van de CO₂-emissie te bewerkstelligen.

Per significante activiteit worden ambitieuze lange termijn reductiedoelstellingen vastgesteld.

Alle medewerkers van CSU en Tzorg hebben de verantwoordelijkheid en de taak om bij hun werkzaamheden het bedrijfsbeleid en de daaraan verbonden maatregelen na te leven en bewust met energie om te gaan en daar waar mogelijk te besparen.

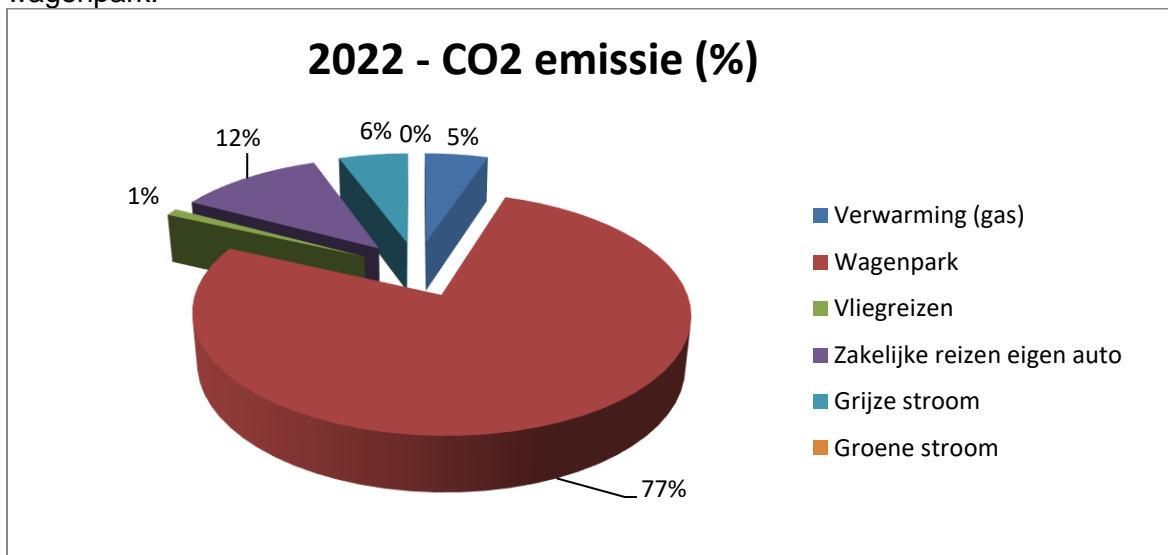
Energieverbruik en CO₂-emissie

In de CO₂-emissie-inventarisatie zijn het energieverbruik en de CO₂-emissie van CSU en Tzorg vastgelegd en geanalyseerd. Als referentiejaar voor de inventarisatie geldt 2011.

De CO₂-emissie wordt grotendeels veroorzaakt door vier activiteiten en dat zijn achtereenvolgens:

1. Gebruik van het wagenpark (74%)
2. Stroomverbruik voor de kantooractiviteiten (9%)
3. Zakelijke reizen eigen auto (10%)
4. Gasverbruik voor verwarming van de vestigingen (6%)

Samen is dit goed voor 100% van de totale CO₂-emissie. Een significante reductie van de emissie is alleen mogelijk door reductie bij deze vier activiteiten en dan met name het wagenpark.

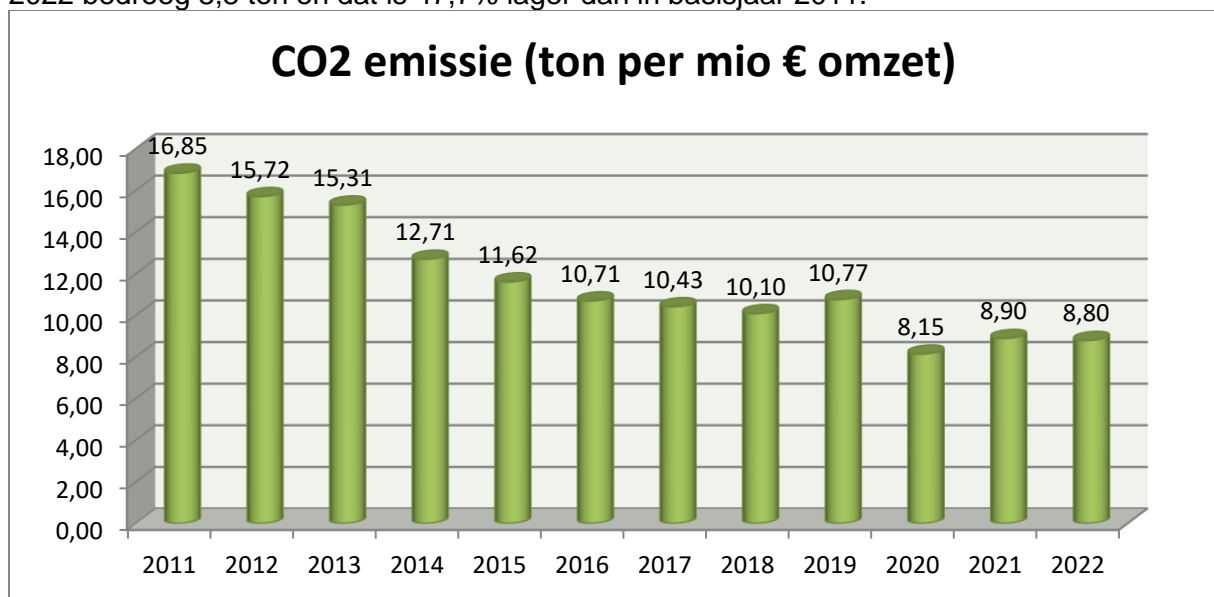
Grafiek 1: CO₂ emissie in procenten per categorie in 2022

Doelstelling

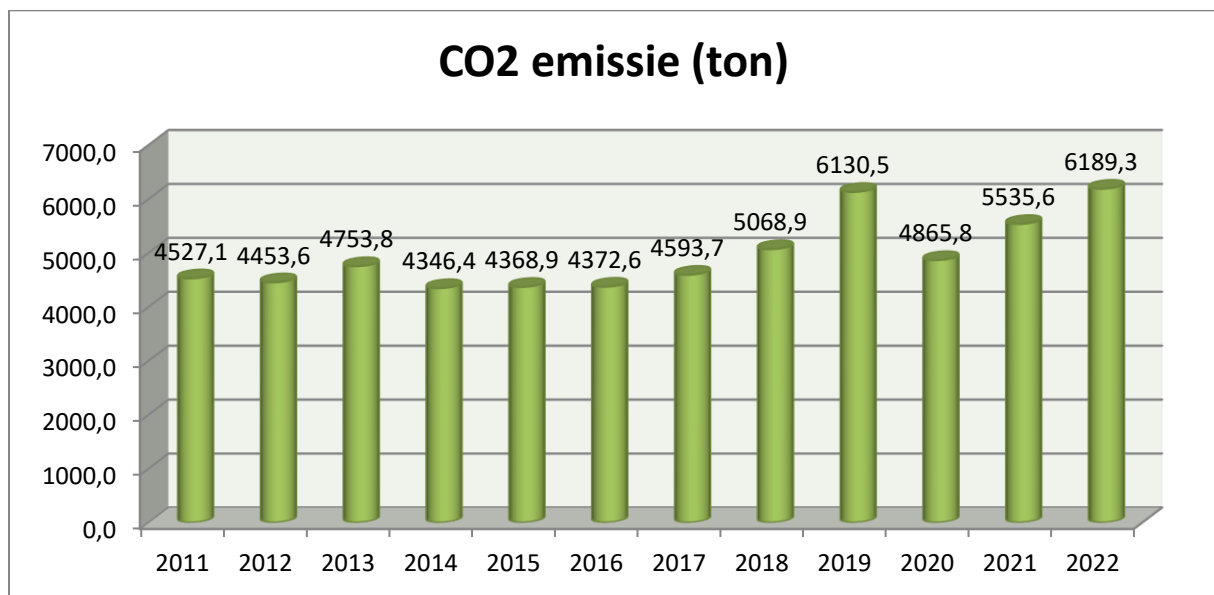
CSU en Tzorg willen hun CO₂-emissie als gevolg van de bedrijfsactiviteiten verlagen. Als referentiekader geldt hierbij de emissie van 2011. Om rekening te houden met fluctuatie in de bedrijfsomvang wordt de uitstoot afgezet tegen de omzet van beide organisaties: de relatieve emissie.

CSU en Tzorg streven naar een reductie van 1,5% per jaar, afgezet tegen de netto-omzet. Om deze verlaging van de CO₂-emissie te realiseren worden voor de meest significante activiteiten concrete doelstellingen en reductiemaatregelen vastgesteld.

In basisjaar 2011 bedroeg de relatieve CO₂-emissie 16,85 ton. De relatieve CO₂-emissie in 2022 bedroeg 8,8 ton en dat is 47,7% lager dan in basisjaar 2011.

Grafiek 2a: relatieve emissie van 2011 t/m 2022 (ton CO₂ per miljoen euro omzet)

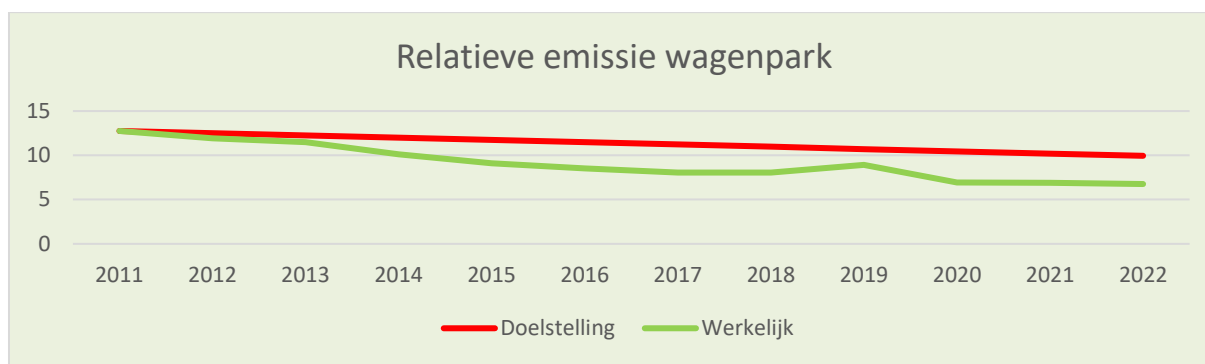
Grafiek 2b: absolute emissie van 2011 t/m 2022 (ton CO₂)

Reductieplan – Wagenpark

Doelstelling

Reductie van betekenis is alleen te realiseren door vermindering van de CO₂-emissie op de meest significante activiteiten. Bij de energievoorziening van de eigen vestigingen speelt de complicerende factor een rol dat de vestigingen, op één na, huurpanden zijn en dat deze voor een merendeels in bedrijfsverzamelgebouwen gevestigd zijn. De reductie van 1,5% per jaar zal daarom voornamelijk uit het wagenpark moeten komen. Hierop is de reductiedoelstelling van het wagenpark gebaseerd; 1,5% van de totale emissie komt overeen met circa 2% van de emissie van het wagenpark.

	Relatieve emissie (ton/mio € omzet)						
	2011	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Reductiedoelstelling (-2%)	12,75	11,22	10,97	10,71	10,46	10,2	9,95
Werkelijk	12,75	8,07	8,07	8,91	6,95	6,88	6,76

Grafiek 3: Relatieve CO₂ emissie van het wagenpark (ton/mio € omzet)

De relatieve CO₂-emissie van het wagenpark in 2022 was 6,76 ton per miljoen euro omzet en daarmee 47,0% lager dan de emissie van 2011.

Reductiemaatregelen

Maatregel	Verantwoordelijke	Planning	Gereed
Verlaging van de relatieve emissie met 2%		Voor 2013	Gerealiseerd
Mogelijkheid om een hybride te leasen (RL heeft deze mogelijkheid niet)		Voor 2013	Gerealiseerd
Bewustwordingscampagne voor de medewerkers (en achterban)		Voor 2013	Gerealiseerd
Stimuleren van gebruik van auto's met energielabel A of B		Voor 2013	Gerealiseerd
Stimuleren van meer frequente controle van de bandenspanning		Voor 2013	Gerealiseerd
Stimuleren van een zuinige rijstijl "Het nieuwe rijden"		Voor 2013	Gerealiseerd
Overwogen keuze voor brandstoftype van de auto (afhankelijk van o.a. aantal kilometers per jaar)		Voor 2013	Gerealiseerd
Fietsenplan voor medewerkers		Voor 2013	Gerealiseerd
Implementeren van fleetmanagementsoftware met de mogelijkheid om meer gedetailleerde managementinformatie te verkrijgen t.b.v. kostenbeheersing, brandstofverbruik, CO ₂ -emissie en rijgedrag	Manager inkoop & huisvesting	Juni 2013	Gerealiseerd
Aanpassen autoregeling met als doel keuze van zuinigere auto's	Manager inkoop & huisvesting	September 2013	Inmiddels achterhaald
• Beperken autokeuze tot energielabel A of B	Manager inkoop & huisvesting	September 2013	Inmiddels achterhaald
Stimuleren gebruik hi-performance brandstof met als doel lager brandstofverbruik en CO ₂ -uitstoot	Manager inkoop & huisvesting	Oktober 2013	Gerealiseerd

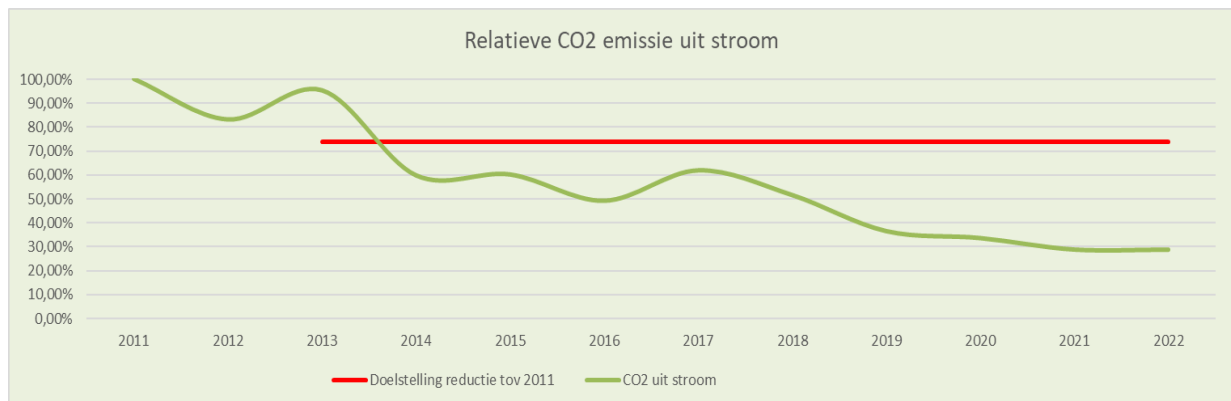
Ontwikkelen standaard managementinformatie mbt brandstofverbruik, CO ₂ emissie e.d. op basis van de fleetmanagementsoftware	Manager inkoop & huisvesting	Juli 2014	Gerealiseerd
Autokeuzebeleid op basis van energielabel omzetten naar beleid gericht op basis van een maximale absolute CO ₂ -uitstoot	Manager inkoop & huisvesting	April 2017	Gerealiseerd
Informatie inwinnen bij Lease Maatschappijen inzake ontwikkelingen in de automobielsector de komende jaren in relatie tot de CO ₂ emissie.	Manager inkoop & huisvesting	Februari 2018	Gerealiseerd
Aanpassen autokeuze beleid met meer mogelijkheden voor hybride en elektrische auto's	Manager inkoop & huisvesting	Maart 2019	Gerealiseerd
Keuzebeleid wordt gewijzigd, dieselmotoren kunnen niet meer besteld worden. (uitzondering: bestelauto's waarbij de actieradius kan leiden tot een afbreukrisico van het primaire proces).	Manager inkoop & huisvesting	Juni 2021	Gerealiseerd
Keuzebeleid voor auto's wordt gewijzigd: diesel, benzine en hybride auto's kunnen niet meer besteld worden. Er kan alleen nog gekozen worden voor 'plug in-hybride' en 'full electric' voertuigen. Uitzondering: bestelauto's waarbij de actieradius kan leiden tot een afbreukrisico van het primaire proces.	Manager inkoop & huisvesting	Januari 2023	Gerealiseerd
Pilot OV-jaarkaart voor de indirecte medewerkers	Manager inkoop & huisvesting	Januari 2024	

Reductieplan – Energieverbruik op de vestigingen

Doelstelling groene stroom

In 2022 was de stroom van de vestigingen Uden, Eindhoven, Barendrecht, Houten en Enschede groen. Mede hierdoor is de totale CO₂-emissie als gevolg van het stroomverbruik sinds 2011 gedaald met 71%. De doelstelling voor reductie van stroom is door het overzetten van diverse vestigingen op groene stroom ruimschoots behaald.

Reductiedoelstelling	Doel 2022	Werkelijk 2022
Verlagen van de relatieve CO ₂ -emissie als gevolg van stroomverbruik, door vestigingen om te zetten van grijze naar groene stroom.	26% lager ten opzichte van 2011	Gerealiseerd

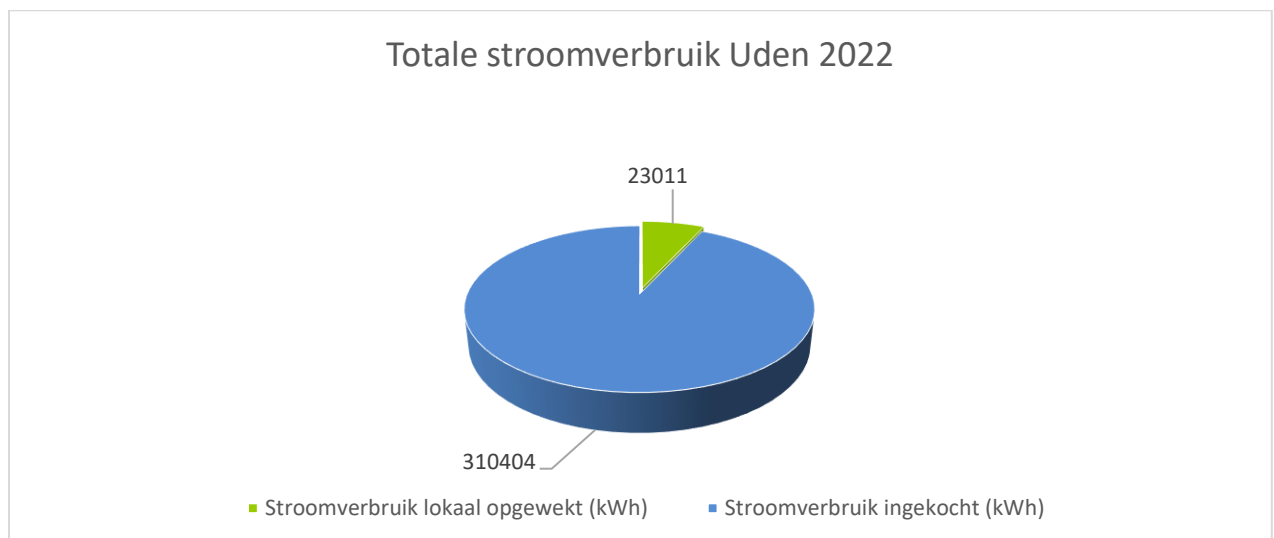

Grafiek 4: Relatieve CO₂ emissie uit stroomverbruik 2011-2022

Doelstelling lokaal opgewekte groene stroom (vestiging Uden)

In 2022 is 6,9% van de stroom voor vestiging Uden lokaal opgewekt met zonnepanelen. De doelstelling voor lokaal opgewekte stroom is behaald.

	Doelstelling lokaal opgewekte groene stroom vestiging Uden									
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Reductiedoelstelling	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Werkelijk gerealiseerd	4,6%	0,91%	4,69%	5,63%	6,10%	7,16%	6,90	-	-	-

Grafiek 5: stroomverbruik vestiging Uden 2022

De gebouwen waarin CSU en Tzorg zijn gevestigd, zijn geen eigendom met uitzondering van het hoofdkantoor te Uden. Het betreft gehuurde panden en in een aantal gevallen gaat het om bedrijfsverzamelgebouwen. Dit betekent dat als het gaat om technische maatregelen aan (installaties in) de gebouwen, dit in veel gevallen door de verhurende partij moet worden uitgevoerd. Dat is een complicerende factor bij de uitvoering van eventuele maatregelen.

Reductiemaatregelen energieverbruik

Maatregel	Verantwoordelijke	Planning	Gereed
Lichtschakelaars vervangen door bewegingssensoren		Voor 2013	Gerealiseerd
Energiezuinige verlichting zoals bijvoorbeeld led-verlichting en spaarlampen		Voor 2013	Gerealiseerd
PC's vervangen door thin clients		Voor 2013	Gerealiseerd
Virtualisatie van het serverpark		Voor 2013	Gerealiseerd
CRT-monitoren vervangen door LCD-monitoren		Voor 2013	Gerealiseerd
Schakelklokken op verwarmingsketels	Verantwoordelijke huisvesting	Voor 2013	Gerealiseerd
Bewustwordingscampagne voor de medewerkers (en achterban)		Voor 2013	Gerealiseerd
Implementatie voip-telefoons en daarmee laten vervallen van telefooncentrales.	Manager ICT	Februari 2013	Gerealiseerd
Optimaliseren energiehuishouding serverruimte op basis van footprint-analyse. Aanpassen schakelkast en serverruimte. Verplaatsen UPS.	Manager ICT	December 2013	Gerealiseerd
Onderzoek naar vervangen van huidige zwartwitcopiers door energiezuinigere kleurenprinters. En daarmee ook reductie van het aantal kleurenprinters.	Manager ICT	Juli 2013	Gerealiseerd
Energiescan per vestiging om verdere besparingsmogelijkheden inzichtelijk te maken	Manager KAM	September 2013	Gerealiseerd
Energiescan per vestiging om verdere besparingsmogelijkheden inzichtelijk te maken	Manager KAM	September 2013	Gerealiseerd
Op basis van de energiescan bepalen (smart) welke maatregelen door CSU door worden doorgevoerd en welke met de verhuurder besproken worden	Manager Inkoop/Huisvesting	Juli 2015	
Overzetten van vestiging Uden naar groene stroom (gebaseerd op een conversiefactor van maximaal 80)	Manager inkoop & huisvesting	Mei 2013	Gerealiseerd januari 2014
LED-monitoren in plaats van LCD-monitoren (bij vervanging)	Manager ICT	Doorlopend	Doorlopend
Implementatie van videoconferencing-omgeving	Manager ICT	Juli 2015	
Lichtschakelaars vervangen door bewegingssensoren bij de vestiging Apeldoorn ten gevolge van een interne verhuizing	Manager inkoop & huisvesting	Oktober 2015	Gerealiseerd
Alle TL-verlichting vervangen voor spaarlampen bij de vestiging Apeldoorn	Manager inkoop & huisvesting	Oktober 2015	Gerealiseerd
Plaatsen van zonnepanelen op het dak van de vestiging te Uden	Manager inkoop & huisvesting	September 2015	Gerealiseerd
Beoordelen mogelijkheden en consequenties van overzetten van vestiging Rotterdam naar groene stroom	Manager inkoop & huisvesting	December 2015	Uitgesteld ivm verhuisplannen
Aanbrengen (door verhuurder) van dakisolatie op de nieuwe vestiging in Barendrecht	Huisvesting Barendrecht	September 2016	Gerealiseerd
Vervangen van conventionele verlichting door led-verlichting in de entree en bedrijfsrestaurant van de nieuwe vestiging in Barendrecht (overige verlichting is reeds energiezuinig uitgevoerd)	Huisvesting Barendrecht	September 2016	Gerealiseerd
Lichtschakelaars vervangen door bewegingssensoren bij de nieuwe vestiging in Barendrecht	Huisvesting Barendrecht	September 2016	Gerealiseerd
Invoeren van afsluitronde bij de nieuwe vestiging in Barendrecht waarbij verlichting en PC's worden uitgeschakeld	Huisvesting Barendrecht	September 2016	Gerealiseerd
Aanbrengen (door verhuurder) van aangepaste verwarmingsregeling waardoor gasverbruik afneemt op de nieuwe vestiging in Barendrecht	Huisvesting Barendrecht	November 2016	Gerealiseerd
Aanbrengen lichtreclame met led-verlichting bij de nieuwe vestiging in Barendrecht	Huisvesting Barendrecht	Januari 2017	Gerealiseerd
Aanbrengen schemersensor op de lichtreclame bij de nieuwe vestiging in Barendrecht	Huisvesting Barendrecht	Januari 2017	Gerealiseerd
Uitvoeren van de energiescan per vestiging	Verantwoordelijke huisvesting	Februari 2017	Gerealiseerd

Binnenverlichting vestiging Uden vervangen door led-verlichting	Huisvesting Uden	December 2017	Gerealiseerd
Op basis van de energiescan bepalen (smart) welke maatregelen door CSU worden doorgevoerd en welke met de verhuurder besproken worden	Manager Inkoop/Huisvesting	April 2018	Gerealiseerd waar mogelijk
Vestiging Barendrecht over naar groene stroom	Huisvesting Barendrecht	Januari 2019	Gerealiseerd
Onderzoek om data naar de cloud te brengen	Directeur ICT	Juni 2019	Gerealiseerd
Binnenverlichting vestiging Barendrecht vervangen door LED verlichting	Huisvesting Eindhoven	April 2019	Gerealiseerd
Binnenverlichting vestiging Barendrecht vervangen door LED verlichting	Huisvesting Barendrecht	Augustus 2019	Gerealiseerd
Vestiging Houten overzetten naar groene stroom	Huisvesting Houten	Maart 2021	Gerealiseerd
Vestiging Den Haag over naar groene stroom	Huisvesting Den Haag	Juni 2022	Niet gerealiseerd, groene stroom voldoet niet aan criteria
Verwijderen thin clients	Manager ICT	December 2023	Gerealiseerd

Taken en verantwoordelijkheden

Wat	Wie verantwoordelijk	Wanneer	Aan wie
Aanleveren gegevens brandstofverbruik wagenpark (liters)	Wagenparkbeheer / Inkoop	ieder kwartaal	KAM
Aanleveren gegevens vliegreizen (begin- en eindbestemming en aantal reizigers)	Directiesecretariaat	jaarlijks	KAM
Aanleveren gegevens zakelijke reizen eigen vervoer (km)	Salarisadministratie	jaarlijks	KAM
Aanleveren gegevens gasverbruik (m ³)	Huisvesting / Financiën	jaarlijks	KAM
Aanleveren gegevens stroomverbruik (kWh)	Huisvesting / Financiën	jaarlijks	KAM
Opstellen en herzien emissie inventarisatie	KAM	jaarlijks	RvB / DT
Energie audit	KAM	jaarlijks	RvB / DT
Opstellen en herzien reductieplan	KAM i.s.m. Inkoop en Huisvesting en ICT	jaarlijks	RvB / DT
Opstellen en herzien Communicatieplan	Marcom i.s.m. KAM	jaarlijks	RvB / DT

Rapporteren, evalueren en verbeteren

Rapportage

De verbruikscijfers van het wagenpark worden gerapporteerd middels de CO₂ emissie-inventarisatie. Met behulp van deze rapportage worden de Managementteams geïnformeerd. In het reguliere KAM-overleg wordt aan de hand van deze rapportage beoordeeld of tussentijdse bijsturing nodig is.

Directiebeoordeling

Jaarlijks wordt door de afdeling KAM een rapportage opgesteld voor de directie over het afgelopen jaar. Deze rapportage bevat minimaal:

- Een overzicht van energieverbruik en CO₂-emissies per scope
- Een analyse van opvallende toe- en afnamen van verbruiken en emissie
- De voortgang van en een prognose voor het behalen van reductiedoelstellingen
- Eventueel aanbevelingen voor correctieve en preventieve maatregelen (onder andere uit audits en directiebeoordelingen)
- Relevante wijzigingen in wet- en regelgeving en andere eisen

De directiebeoordeling vindt eenmaal per jaar plaats. Het doel van de directiebeoordeling is te zorgen voor continue verbetering en aanpassing van het managementsysteem zodat het blijvend voldoet aan het beleid van de organisatie en de geldende wet- en regelgeving.

Op basis van de evaluatie worden jaarlijks maatregelen en verbeterpunten vastgesteld. Deze maatregelen worden opgenomen in de voortgangsrapportage. De voortgangsrapportage bevat minimaal:

- Verbruiksgegevens en CO₂-emissies per scope en per soort emissie
- Evaluatie van de gerealiseerde reductie ten opzichte van de doelstellingen
- Benodigde acties/verantwoordelijken om reductie te realiseren
- Evaluatie van het energiemanagementsysteem, o.a. op basis van auditbevindingen

Interne audits

CSU en Tzorg kennen een systeem van interne audits. In het kader van het energiemanagement worden hieraan gerelateerde zaken in de planning opgenomen. Dit betreft het verifiëren van:

- De emissie inventarisatie
 - met een beperkte mate van zekerheid
 - Voldoen aan NEN-EN-ISO 14064-1
- Het energiemanagementsysteem
 - Voldoen aan de NEN-ISO 50001 (voor zover vereist)
 - Energie- en CO₂-reductieplan
- Het communicatieplan
- De participatie aan (branche- en/of keten-)initiatieven
- Niveau van de CO₂ prestatieladder
 - Conformiteit met certificaat
- Verifiëren van de op de website gepubliceerde informatie
 - Conform de vereisten uit het Handboek CO₂-prestatieladder

Deze onderwerpen zullen minimaal jaarlijks worden geaudit.

Bronnen

- NEN-EN-ISO 14064-1:2019 Greenhouse gases part 1: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals
- NEN-ISO 50001:2018 Energiemanagementsystemen – Eisen met gebruiksrichtlijnen
- Handboek CO₂-prestatieladder 3.1
- Greenhouse Gas Protocol, maart 2004.